

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2005 GRUODŽIO 24 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.248 (48)

Dievas—Kalėdų Kūdikis

KUN. VIKTORAS RIMŠELIS

„Kas esu aš, kas esi Tu, Viešpatie?“
— sakydavo šv. Augustinas. Tai žodžiai iš sielos gelmių, nuostabiai išreikšti.

Kas yra Dievas ir kas yra jo kūrinys žmogus? Tą skirtumą svarstydamas, taip ir nerandi atsakymo. Tarp Kūrėjo ir Jo kūrinio yra per didelis atstumas. Jis toks didelis, kad nematai nei pradžios, nei galo. Jis yra begalinis. Tą atstumą peržengti lyg ir reikėjo. Reikia prieiti prie savo kūrėjo ir į Jį pažvelgti iš arti. Bet čia sunkiau, kaip žvaigždės naktį ranka pasiekti. Prieitum dangaus kraštą, jeigu jis palinkęs žemę siektų... Jeigu dangus žemei nenusilenks, mes žemėje būsime ir iš jos neišeisime.

Kalėdų naktį dangus žemei nusilenkė. Žemėje gimė Dievas. Gimė Tasai, kuris nuo amžių gimsta iš Tėvo. Tenai, kur gimsta Dievas iš Dievo amžinai, yra tiesos pradžia, tenai meilės gyvenimas, tenai laimė.

Dievas, pažindamas save, gimsta nauju Asmeniu. Tai yra Tėvas ir Sūnus. Dieviško pažinimo neprieinamoje šviesoje iš Tėvo ir Sūnaus — meilės keliu — naują kilmę gauna vėl nauja Asmenybė — Šventoji Dvasia. Tai Dievas — Meilė. Kalėdų naktį gimė antrasis Dievo Asmuo — Dievas Sūnus, Dievo Išmintis. Tą naktį, kai žvaigždės taip arti, kai žemė beliko tik dangui atsiremti, norėusi klausti ir klausti gimusio Kūdikio — Dievo:

— Tai kam gi Tu atėjai į šią žemę? Ar kad Tu Motinos neturėjai per visus amžius, ar kad ta laimė ir tas pats džiaugsmas amžinai vis begalinis?

Dieviškoji išmintis, įsikūnijusi — o šiandien gimusi — mažu kūdikėliu, atėjo dalintis savųjų kūrinų likimu. Dieviškai gražu Kūrėjui tapti savuoju kūrinium. Tasai, kuris neturi pradžios, panūdo dalintis žmogaus laiku. Šiandien gimęs Dievas gavo istorinę pradžią. Žmogaus gyvenime prasidėjo nauja era.

Šitai nieko nuostabaus kūrinų pasaulyje. Mes visada gyvename iš pradžios ir esame, pasakytum, amžinybės atkarpoje. Laiką skaičiuoja-



„Pirmą kartą Dievas į piemenis pažvelgė žmogaus akimis...“

me, nes judame vis iš naujo. Bet labai nuostabu, kad Dievas iš naujo pajudėjo.

Išikūnijimu dieviškoje gyvybėje pradėjo plakti žmogaus širdis. Dievo mintyse atsirado žmogaus mintis. Dievo valioje — žmogaus valia. Šiandieną Dievas myli savo kūrinius ne tik dieviška, bet ir žmogiška meile. Dievas pajudėjo žmogaus judėjimu. Tai Kristus, Dievas ir žmogus, paimtas į Dievybės vidų, šiandieną gimė iš Nekaltai Pradėtos Mergelės. Jis kūdikio akimis pamatė Motinos gražumą.

Jis verkė skardžiu balseliu, kai pajuto šaltį. Motina suvystė, kad Jam nebūtų šalta. Ji paguldė mažutėlį į edžias ir saugojo, kad Jam kas bloga nenutiktų. Ten buvo ir šv. Juozapas, rūpestingasis Kūdikelio globėjas ir saugotojas. Sako, kad tame tvartelyje būta gyvulių. Jautis savo didelėmis akimis taip pat žiūrėjo į mažą Kūdikėlį.

Atbėgo piemenys, išgirdę dangiškus balsus. Jie skurdžiame tvartelyje rado du varguolius, kaip ir jie patys, bet labai mielus žmones su mažu kūdikiu. Vaikelis gavo pamatyti ir tų piemenų veidus. Pirmą kartą Dievas pažvelgė žmogaus akimis į piemenis ir pirmą kartą piemenys pamatė dieviškas akis. Bet ar jie žinojo, kad čia gimęs Dievas?

Tasai Kūdikėlis, kuris šiandieną verkia ir ieško globos, ar Jis bus tasai, kuris išrinktąją tautą išvedė iš Egipto žemės? Ar tai jis davė

dešimt įsakymų ant Sinajaus kalno? Čia jis šiandien — tik mielo veidelio ir gražių akių Kūdikis.

Gal ir atėjo Dievas į šią žemę patirti vargo bei nepritekliaus, kurį nuolat jaučia žmogus. Žinia, Dievas viską iš anksto mato ir pažįsta. Mums dar nesant, anksčiau, nei buvo sukurta visa žemė ir dangus, Jis mus matė ir pažino, ir sprendė mūsų likimą. Bet ar ne kitaip yra su mūsų vargu ir kentėjimu? Ar Jis tai matė ir ar pažino? Koks būtų tasai Dievas, jeigu iš Jo žinios išeitume ir iš Jo kontrolės pasitrauktume?

Jis matė ir mūsų vargą. Betgi žinia žiniai nelygi. Sakysim, skirtumas yra žinoti, kad šalta kenciant šaltį lauke, ir sėdint kambaryje. Pažinti skausmą, reikia skausmą išgyventi.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Dievas—Kalėdų Kūdikis • Eglė Perednytė — PASILENK PRIE MANEŠ

• Evaldas Vyčinas • Pranas Visvydas—SUGRĮŽIMAS

• LEIDINIAI

Kalėdų Kūdikis

Atkelta iš 1 psl.

Dievas, būdamas visa ko pilnybė, viso buvimo pradžia, yra tik laimės ir džiaugsmo priežastis. Čia už Dievo, kur trūksta buvimo pilnumo, gali būti vargas, nepritekliai ir kančia. Kas ta kančia yra, gali tik tas žinoti, kas taps vienu iš kenčiančiųjų.

Dievo Sūnų galime įsivaizduoti, tarsi aną pasakų karalaitį, kuris, visko pertekęs, matė elgetos vaiką ir nutarė pasidalinti jo vargingu likimu. Gražu jam atrodė apsilvilti elgetos skurdžiu drabužiu ir patirti tą gyvenimą, kur galima sužinoti, ką reiškia būti alkanam ir neturtingam. Karalaitis, suradęs gerą progą, atidavė anam vargšui berniukui savo brangiuosius drabužius, paliko jį savo tėvo rūmuose, o pats išėjo gyventi elgetos gyvenimo.

Dievo Sūnus matė žmogų kaip elgetą. Žmogus buvo atsiskyręs nuo savo Kūrėjo, taigi — palikęs visus turtus, kurie Jam priklausė, praradęs visą laimę ir džiaugsmą, tad Jis nutarė gražinti žmogų Dievui. Amžinoje išmintyje buvo daug kelių, bet



Cario Maratta. „Dievo Motina su Vaikiu Jėzumi“.

*Kalėdų naktį dangus
žemei nusilenkė.
Žemėje gimė Dievas.
Gimė Tasai, kuris nuo
amžių gimsta iš Tėvo.
Tenai, kur gimsta Dievas
iš Dievo amžinai, yra
tiesos pradžia, tenai
meilės gyvenimas, tenai
laimė.*

tik vienas atrodė visų gražiausias — Dievui tapti vienu iš tų, nuo Dievo atsiskyrusiųjų. Kaip tikime, Dievo Sūnus tapo žmogumi ir šiandien gimė, dangui nešdamas nuostabą o žemėje geros valios žmonėms džiaugsmą ir ramybę. Jis, tapęs žmogaus Sūnumi, prisiėmė nuklydusio nuo Dievo žmogaus gyvenimo padarinius. Dievas sužinojo, ką reiškia žmogui gyventi.

Gyventi anapus Dievybės tik kentėjimas — būties trūkumų patyrimas. Vaikelis gimė šiandien žemei, kad žmogus atgimtų dangui. Betgi tai ir Dievui nelengvai atsiėjo. Kūdikėlis Jėzus, jau tik iš prakartėlės išneštas, žinojo, kad Jo gyvenimo kelias mūsų žemelėje baigsis ant Kalvarijos kalno, prikallimu ant kryžiaus. Visa tai apsvarsčius, iš sielos gelmių veržiasi klausimas Jėzui, gimusiam Dievui: „Kas esu aš, kas esi Tu, Viešpatie?“

Ir atsakome: „Aš esu nuodėmingas Tavo, Dieve, kūrinys...“

EGLĖ PEREDNYTĖ PASILENK PRIE MANEŠ

Parašyk man eilėraštį apie neužmirštuolę. Eilėraštį apie dangų. Eilėraštį apie mus. Parašyk man eilėraštį. Liūdną ir ilgą eilėraštį. Apie ilgesį ir vienišumą. Parašyk. Parašyk man eilėraštį. Eilėraštį — tą, vienintelį, kuris niekad o niekad nebuvo ir nebus parašytas.

Lauksiu. Rudenio vėjo, atnešančio Tavo ilgesį.

Lauksiu. Tavo rankų švelnumo.

Lauksiu. To, kas niekuomet nepraeina.

Lauksiu vieno vienintelio žodžio, kuris ištartas bus.

Ar tu ateisi? Ar tu ateisi pavasarį, kai kalsis žolė pro pernykščius lapus?

Ar tu ateisi rudenį — paukščiams išskrendant?

Ar tu ateisi — vienintelis, kuris gali ateiti?

Kokia tyla. Tyla, kurioje gimsta Meilė.

Tyla, kurioje nebėra praeities.

Ateik. Šiandien tave šaukiu.

Ateik. Šiandien šnabždu.

Ateik. Šiandien stebuklo laukiu.

Ilgesys. Tarsi mėlynas paukštis.
 Ilgesys. Nebylus kaip vanduo.
 Ilgesys. Tokios liūdnos jo akys.
 Ilgesys kaip ruduo, kaip ruduo ilgesys.

Kas Tu esi?
 Šaukiu nežinodama vardo.
 Dievas?
 Žmogus?
 Dievas – žmogus?

Ko aš ilgiuosi?
 Ko aš laikiu?
 Ką aš šaukiu?

Ateik. Tūkstantį kartų ATEIK, nes labai pasiilgau.
 Tu, kuris vienintelis esi Meilė.
 Tu, kuris vienintelis esi Žodis.
 Tu, kuris ESI.

Dabar. Dabar, kai nėra daugiau nieko – tik tylą.
 Dabar. Būtent dabar, kai labiausiai to reikia.
 Būk. Tūkstantį kartų BŪK, o šviesusis Karaliau.

Tu esi Meilė.
 Tu esi Dievas.
 Tu esi Tas, kuris išveda ir nevilties.

Jėzau.
 Jėzau iš Nazareto.
 Jėzau Jordano upėje.
 Jėzau.
 JĖZAU.

Tavo vardą galėčiau kartoti ir kartoti be galo.
 Tavo vardą galėčiau giedot.
 Jėzau, šviesos karalijoje JĖZAU.

Tik tylą.
 Ko tu meldi, mano siela?
 Rankos, sudėtos maldai.
 Malda kaip gyvenimas.
 Viskas yra malda.

Jėzau, gera kalbėti Tau.
 Gera būti greta, mano Dieve.

Tavo lūpos ant mano kaktos.
 Tavo rankos ant mano galvos.
 Mano tylintis Dieve, ačiū, kad mane išklausėi.

Ko tu verki, Petrai, tris kartus išsigynęs Jėzaus? Ko tu verki?
 Ar manai, kad esi vienintelis, Jį išdavęs?
 Mes visi Jį išduodame. Nuolat.
 Nuostabiausia yra tai, kad Jis mums atleidžia.
 Kaip atleido ir tau.
 Tą pačią akimirka ATLEIDO.

Jėzau, atleisk man.
 Už mano netobulą gyvenimą.

Jėzau, atleisk.
 Už kiekvieną akimirka, kai nutolstu pati nuo savęs ir Tavęs.

Jėzau.
 Nieko daugiau tik JĖZAU.
 Išklausk mano maldą, nes Tu Meilė esi.

Viskas keičiasi.
 Tu lieki ta pati, o Marija.
 Apkabinusi savąjį Sūnų ir pamiršus save.
 Tai užtark mus pas Jėzų, UŽTARK, nes Tu Meilė esi.

Jūsų sielų bendrystė.
 Jūsų rankų šviesa.
 Jūsų širdys, tos pervertos širdys.

Jėzau.
 Jėzau.
 Kito kelio nėra.
 Kito kelio nėra – tik tai Tu.

Šitos pervertos rankos neša visą pasaulį.
 Šita perverta Dievo širdis spindi Meile, kuri nepraeina.
 Nepraeina viltis, kad juodžiausią akimirka, Dieve,
 Pasilenksi, priglausi, pakelsi.
 Tik tai Meilė tegali taip elgtis.
 Tik tai Meilė.
 Tu Meilė esi.

Ir pro naktį, pro tylą šaukiu:
 PASILENK PRIE MANĖS.
 Pasilenk prie manęs, Amžinybe.
 Nepaliki manęs.

Koks dangus.
 Amžinybės dangus.

Kiek šviesos.
 Amžinybės šviesos.
 Laša laša lėtai man į delnus mano laikas.

Jėzau, gyvas esi manyje.



Ados Sutkuvienės piešinys.

EVALDAS VYČINAS: Dainos niekada nesibaigs

Evaldas Vyčinas, profesionalus muzikantas ir dainininkas. Pasaulio muzikos žinovas. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos lektorius. „Naujosios muzikos ansamblio“ ilgametis narys. Jono Basanavičiaus premijos laureatas. Vienas iš folkloro festivalio „Skamba skamba kankliai“ rengėjų, Lietuvių etninės draugijos tarybos narys, tarptautinės folkloro tyrinėjimo ir propagavimo organizacijos ESEM narys.

Gimė 1952 m. rugpjūčio 10 d. Ukmergėje. Parengė apie 10 altistų; iš kurių – du Lietuvoje gerai žinomi muzikantai (Girdutis Jakaitis ir Zita Garšvaitė). Paskelbė straipsnių apie liaudies muzikantus, tradicinius instrumentus (smuiką, būgną) ir kt.

Aktyviai dalyvauja koncertinėje ir visuomeninėje veikloje. Kasmet veda tradicinio smuikavimo kursus Vilkijos A. ir J. Juškų muziejuje, dalyvauja „Gyvosios archeologijos dienoje“ Kernavėje (pristato senovinius lietuvių muzikos instrumentus, koncertuoja su ansambliais „Visi“ ir „Jievaras“).

Etnomuzikologą Evaldą Vyčina šnekina Ričardas Šileika.

– Kada ir kokiomis aplinkybėmis atsidirėte kelyje į didžiąją muziką?

– Pats esu baigęs tik vieną Ukmergės pradinės mokyklos klasę. Pradinė mokykla buvo už gaisrinės, už sinagogos, prie Gedimino gatvės, netoli pirties, kampinis namas. Nežinau, kas ten yra dabar. Ir vieną klasę pasimokiau Ukmergės muzikos mokykloje. Iš karto atvažiavo komisija iš Vilniaus, iš M. K. Čiurlionio meno mokyklos, atrinko mus su broliu Albertu. Man tada buvo aštuoneri. Į Čiurlionio meno mokyklą išvažiavom keturiese: mudu su broliu ir kaimynai – Gintautų Vladas ir jo sesuo Alina. Ji buvo gerokai vyresnė, o mes trys buvom neišskiriami. M. K. Čiurlionio meno mokykloje mokiausi smuiką ir altą, nuo šeštos klasės altą. Baigęs Čiurlionio meno mokyklą, 1971 m. įstojau į Vilniaus konservatoriją. Konservatorijoj pas P. Radzevičių mokiausi irgi altą, vienerius metus pas J. Fledžinską. 1977 metais baigiau konservatoriją, o 1980 m. baigiau Maskvos konservatoriją. Mane mokė kompozitorius, altistas, įdomus žmogus F. Družininas.

– Kokie mokytojai turėjo ypatingesnės įtakos į kokius kertinius stulpus rėmėtės?

– Tėvas buvo muzikalus iš prigimties. Labai gerai dainavo, mėgo dainuoti kartu su broliais. Nors mamos broliai irgi buvo smuikininkai. Tėvas mokėjo groti mandalina, gitara, griežti smuiku. O kai pamatė, kad man reikia instrumento, tai už butelį išsimainęs, iš kaimo parvežė smuiką. Ir dabar jį tebeturiu. Mano vaikai tuo pačiu smuiku griežia. Labai pasisekė, kad pirmoj klasėj mano mokytoja buvo Karaliūtė, švelni ir gera mokytoja, davusi puikią pradžią. O paskui pas Tada Šerną kaip



meškos ausy gyvenau. Jis mane kaip savo sūnų laikė. Jo butas buvo po mokyklos bendrabučiu (dabar čia dailės skyrius), tai pas jį visą pusdienį praleisdavau. Jis man dėstė ir smuiką, ir altą. Jo išauklėti labai garsūs smuikininkai V. Paukštė, M. Paukštytė, G. Vytėnaitė. Dar tarybiniais laikais jam suteiktas nusipelnusio mokytojo vardas. Po to išvažiavo į Suomiją, turėjo savo mokyklą, buvo pripažintas. Mokėjo mokyti be prievartos. Visai nekreipdavo dėmesio į technikos mokymą, gamų, pratimų grojimą. Bet pats supratau, jog tai yra reikalinga. Jis net stebėjosi, kad aš, niekieno neverčiamas, groju visokius pratimus ir etudus. Jam tai buvo visiškai svetima. Jis neprotegavo mūsų, bet labai mokėjo apginti.

– Už reikšmingą mokslinę ir visuomeninę veiklą etninės kultūros srityje gavote Lietuvos Kultūros ministerijos Jono Basanavičiaus premi-

ją. Ką ji jums reiškia?

Nuo 1972 m. rinkau, tyrinėju ir skaičiau knygas apie folklorą. Ir jį propagavau. Nuo tų pačių metų supratau, kad reikia ne tik rinkti, ką būdamas studentas ir dariau, bet čia pat ir parodyti kitiems. O ne viską nešti į saugyklą, kur tas daugiau niekam nerūpi, ką mes užrašėm. Todėl iškart mokydavomės tų užrašytų įdomesnių dainų jas šifruodavome. Smuiko kūrinius taip pat šifruodavom. Pirmosios šifruotės, tiesą sakant, buvo jau anksčiau prieš mus. Tą maždaug penkmečiu ar dešimtmečiu prieš mus darė F. Bajoras ir R. Gučas. O jau po to mes dviese su M. Urbaičiu pradėjom rinkti instrumentinę muziką ir ją propaguoti. 1973 m. surinkau Vilniaus konservatorijon Ukmergės muzikantus (pats vienas juos visus ir apėjau, ir užrašiau), sukviečiau visą konservatorijos profesūrą ir surengiau pristatymą. Vienas pagrojo dešimt kūrinių, kitas pagrojo dešimt kūrinių. Be

to, jie dar papasakojo ir padainavo. Tai buvo armonikininkas Zurza iš Ukmergės ir Mikalajūnas nuo Gelvonų. Tokia buvo pradžia dar studentų laikais. Studentas būdamas važiavau į kompleksines ekspedicijas į Gervėčius (lietuvių etninės žemės Baltarusijoje), Dubičius, Adučiškį ir pačių suorganizuotą ekspediciją po Kupiškio apylinkes. Vėliau, mokantis vyresniuose kursuose, nebebuvo laiko važinėti į ekspedicijas.

Ekspedicijas atnaujinau jau būdamas folkloro ansamblio vadovu. Daugiausia važinėta į Žemaitiją (20 ekspedicijų), į Aukštaitiją (apie 10 ekspedicijų), į Suvalkiją (5 ekspedicijos).

– Kada ir kaip Jūsų kūryba bei gyvenimas susiplakė su folkloro ansambliais VISI ir „Jievaras“, kuriems vadovaujate gerus du dešimtmečius?

– Tai įvyko savaime. Dar mokymasis Maskvoje pradėjau dirbti folkloro ansamblio vadovu. Dar prieš aštuoniasdešimtmečius pradėjo aktyvus folkloro ansamblių kūrimosi laikotarpis. Jie pradėjo dygti viens po kito. Ir žinia, stigo vadovų. Tuo metu senieji kraštotyrininkai ramuviečiai prisiminė mane. Nors aš jau buvau profesionalus muzikantas ir tas man nerūpėjo. Bet visgi prikaltino ir sudomino. Iš pradžių mane pasikvietė buvusio VISI (Vilniaus inžinerinio statybos instituto), dabartinio Vilniaus Gedimino technikos universiteto studentai. Po to skaičiavimų mašinų gamykloje veikęs kraštotyris klubas „Alkas“ (tuo metu jam vadovavo S. Lukoševičius). Jie norėjo daugiau sužinoti apie Lietuvą, kultūrą, mitologiją. Norėjo, kad per jų renginius ir dainos skambėtų, ir vakaronės vyktų. Jiems reikėjo folkloro ansamblio prie „Alko“ klubo. O atsitiko taip, kad nebuvome tik jų priedas, įkūrėme savarankišką ansamblį. Paprastai tuomet ansambliai kūrėsi prie tų gamyklų, kur buvo institutai, o juose buvo nemažai inteligentijos. Įprastose gamyklose tas sunkiai įmanoma. Vėliau tam ansambliui suteiktas „Jievaro“ vardas. O VISI ansamblis irgi išlaikė pavadinimą, tik didžiosios raidės virto mažosiomis „Visi“. Abu ansambliai vienodo amžiaus, viso labo kelių mėnesių skirtumas.

– Kokia dabartinė šių Jūsų folkloro ansamblių savijauta ir laikysena?

– „Visi“ jau dešimt metų pačiai aukštajai mokyklai nebepriklauso. Nors ansamblyje ir dabar yra tos mokyklos buvusių studentų. Tiesa, ansamblyje dalyvavo toli gražu ne vien tos mokyklos žmonės. Ir visuose kituose aukštųjų mokyklų ansambliuose niekada nebuvo išskirtinio grynumo. Apsirengia tautiniais rūbais, ir kas ten supaisys. Ir į mano

ansamblį ateidavo iš Vilniaus universiteto, iš įvairiausių fakultetų, istorikai podraug su medikais. Pavyzdžiui, mano žmona, dar būdama studentė, atėjo iš konservatorijos.

„Visi“ sudėtis dabar beveik nesikeičia, esame užsikapsuliavę. Ansamblis yra tarsi klubas, kur kartu su šeimomis atostogaujame, rengiam stovyklas, švenčiam šventes. Mūsų ansamblyje 12–16 žmonių grupė. Būtent tokių metų, kad kai kurie labai užsiėmę ar problemų turintys dalyviai nebūna kartu su mumis. Štai septynių vaikų tėvas R. Vainis ir jo žmona Iveta šiuo metu niekaip negali dalyvauti, taip pat R. Vaicenavičius, dirbantis Lietuvos banke. Bet mes juos laikome savo tikraisiais nariais. Gal vėliau sugriš.

– Kokie šių ansamblių skirtumai ar panašumai?

– „Visi žmonės yra už mane jaunesni dešimčia metų. O „Jievarė“ – mano bendraamžiai, šiek tiek jaunesni, šiek tiek vyresni. Tačiau „Jievaras“ gėsta. Kol egzistavo Skaiciavimo mašinų gamykla ir klubas „Alkas“, ansamblį išlaikyti buvo lengva. O dabar juos mažai kas vienija, mažai kas riša. Kad ateitų kartu vyras su žmona, taip beveik nebūna. Man labai liūdna, bet juos sudominti sunku. Aš neverčiu, neagituju, o ar jie patys norės toliau, ar ne, neaišku... Labai smarkiai žmonės veikia ir psichozinė integracija į Europą ir NATO. Pagaliau, tiesą sakant, net ir pats darbas bei jo organizavimas yra visiškai kitoks. Nieko negali veikti darbo metu. O labai dažnai kaip tik tuo metu kas nors pakviečia pakoncertuoti, seniūnija ar savivaldybė. Nieko negali padaryti, nes dabar darbas pirmoje vietoje. Naujų žmonių ateina, bet tokius apmokyti ir įtraukti reikalingas labai didelis laikas. O ir veiklos dabar nėra daug, kaip anksčiau. Vien per repeticijas žmogui pajusti bendrumą nėra paprasta, beveik neįmanoma. Ateina jauni žmonės, apsiusto ir vėl išeina. Tas, aišku, buvo visada. Per „Jievarą“ ir per „Visi“ yra perėję šimtai žmonių. Tai jiems patiems gyvenime yra gerai. Jeigu reikia spręsti problemas, vieni kitiems mieliai padeda. Ansambliciai yra tarsi šeimos.

– Lektoriaujat Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, instrumentinės ir vokalinės muzikos fakultete, Etnomuzikologijos katedroje. Kokių specialybių ir kokių dalykų mokote jaunuomene?

– Liaudies muzikos instrumentų ir instrumentinės muzikos pažinimą dėstau antram kursui. Šalia to – neeuropinės muzikos kultūros, tai yra pasaulio muzika, išskyrus Europą. Šie dalykai skiriami kompozitoriams ir etnomuzikologams. Magistrantams tenka Europos muzika. Tą kursą dalinuosi per pusę kartu su kolega R. Astrausku: man Centrinė ir Rytų Europa, jam – Vakarų Europa. O šalia viso to dar turiu folkloro studiją, kuri yra kaip ir trečias ansamblis. Tiesa, jis neturi tikslo koncertuoti. Jeigu jie patys nori, aš nedraudžiu, bet jų neverčiu išmokti vieno ar kito kūrinio iki galo, kad jis gražiai klausytųsi, kad būtų išmokti žodžiai. Mūsų tikslas – ne suvalgyti iki galo, bet paskanauti. Tą dainą ar tą šokį. Pajusti regioninius savitu-

mus. Per pusketvirtų metų jie turi daug ką paragauti.

O kas nori išmokti kokią nors instrumentą, irgi mokau praktiškai. Ar tai smuiku, ar kanklėmis. Armonika pats negroju, nes ir nemėgstu, ir nemoku. Bet jeigu jie užsimano, tuomet taip pat pagelbėju susirasti kokį kaimo muzikantą. Aš esu labai daug įrašų išklauses, žinau daug muzikantų. Mano pareiga – juos suvesti.

– Ar tikroje muzikoje daugiau yra žmogaus balso, ar žmogaus sukurtų instrumentų skambesio?

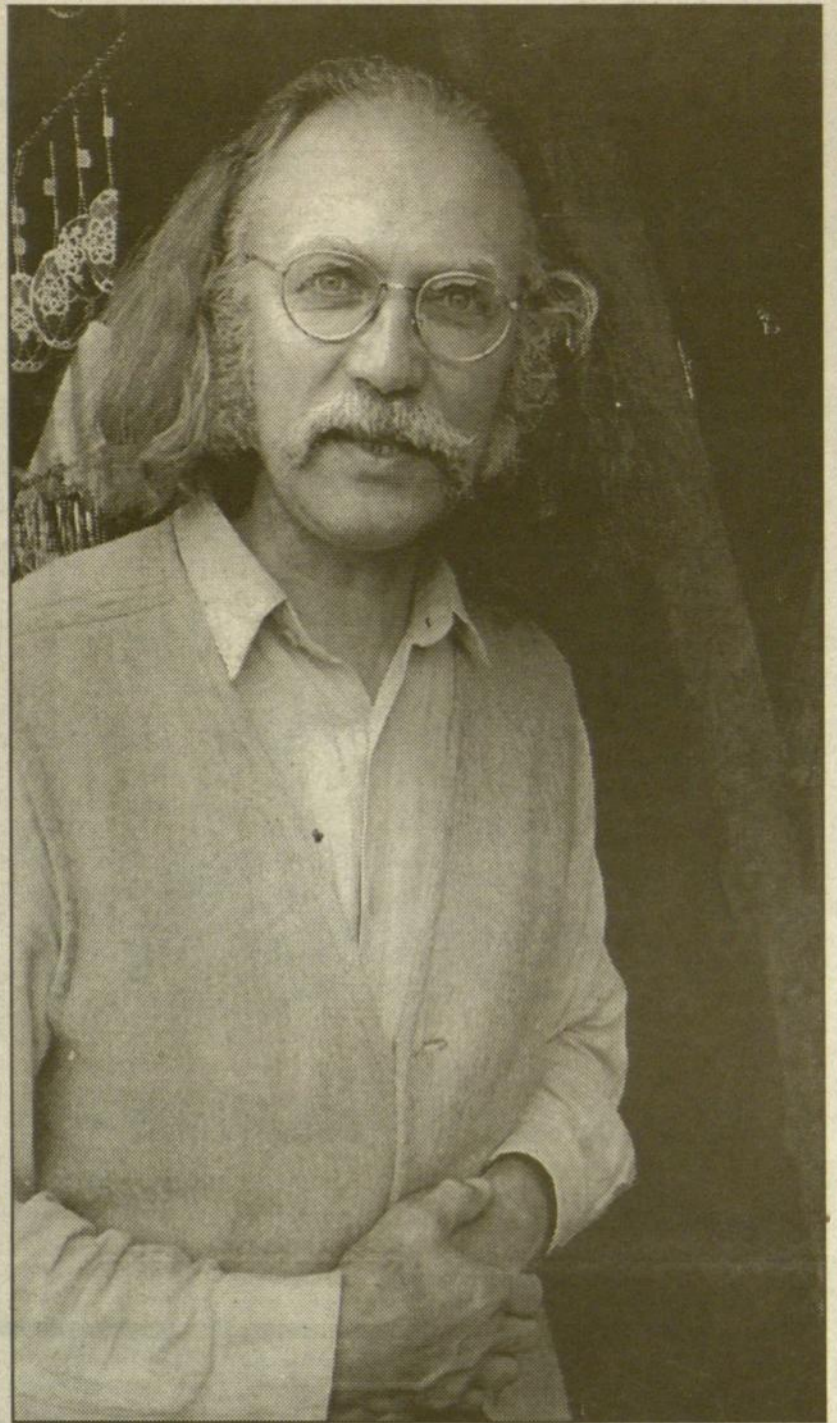
– Aišku, kad pats gražiausias instrumentas yra žmogaus balsas. Kartais jis yra traktuojamas kaip instrumentas. Liaudies muzikoje tai ryškiai regima. Lietuvių muzikoje tą gal sunku iliustruoti, bet pasaulyje tikrai. Mes esame įpratę, kad žmogus savo balsu paprastai gražiai dainuoja. Bet labai dažnai ne tik dainuoja, bet leidžia įvairius garsus, kokius tik įmanoma išgauti gerkle. Balso stygos verčiamos daryti labai neįprastus dalykus. Mūsų ausiai neįprastus. Tenykštėms kultūroms tai yra gražu. Pavyzdžiui, turkų tautų, mongolų, tuijų, buriatų, gerklinis dainavimas. Kai iš vieno žmogaus balso išgaunami net du atskiri – vienas žemas, kitas aukštas.

Faktiškai instrumentų ir žmogaus balso supriešinimas netikras. Žmogaus balsas yra pats geriausias instrumentas, ir visi kiti instrumentai tiktai stengiasi jį pamėgdžioti. Ir kuo geriau pamėgdžioja, tuo, atseit, yra geresni, tobulėsi. Netgi ir būgnai, kurie yra ritmo sustiprintojai. O ritmas, jeigu gera dikcija, yra pačiame dainavime. Pačiame dainavime kartais girdisi ir būgnai, kurie, atrodo, visiškai ne vokaliniai.

– Manding, kad dainos gelybė yra pats balsastygių virpėjimas, tačiau juk ne mažiau energijos lemia ir pats (iš)dainuojamas tekstas?

– Šiandien daina be žodžių neįmanoma. Taip suvokiama daina Rytų Centrinėje Europoje. Yra žodžiai, kurie, paprastai sakant, yra išdainuojami. Kokia melodija, tai ne taip ir svarbu. Svarbu, kad išvis kokia nors būtų. Bet jeigu grįžtelėsim į senesnius laikus, tą paliudys paprastesnės dainos, sakykim, piemenų ar pagaliau sutartinės. Užtenka vieno prasminio žodžio ir begalės beprasmių žodėlių, kuriuos dabar vadiname priedainiu ar refrėnu. O žvilgtelėję dar giliau, matysim, kad nereikėjo ir to vieno žodžio, užteko tik priedainio. Taigi aišku, kad pats dainavimas – tiesiog emocijų išraiška, ir nebūtinai žodžiais. Nors dabar tie žodžiai reikalingi, bet niekas jų negirdi. Niekas į juos neįsiklauso, kartu dainuojančių žodžiai susimala, neįmanoma jų užgirsti. Arba sutartinės, kuriose kartu ir tekstas, ir priegiesmis, todėl žodžių beveik nelieta. Tik nujaust galima, apie ką dainuojama sutartinėje. Lieka būsena, emocija, nuotaika. Ir visi patenkinti toje nuotaikoje kurį laiką pabūti. Tai turbūt dažniausiai ir yra dainos prasmė.

– Sakykite apie dainos autentiškumą. Ar šiais laikais įmanoma išlaikyti ir pateikti nesumeluotą dainą,



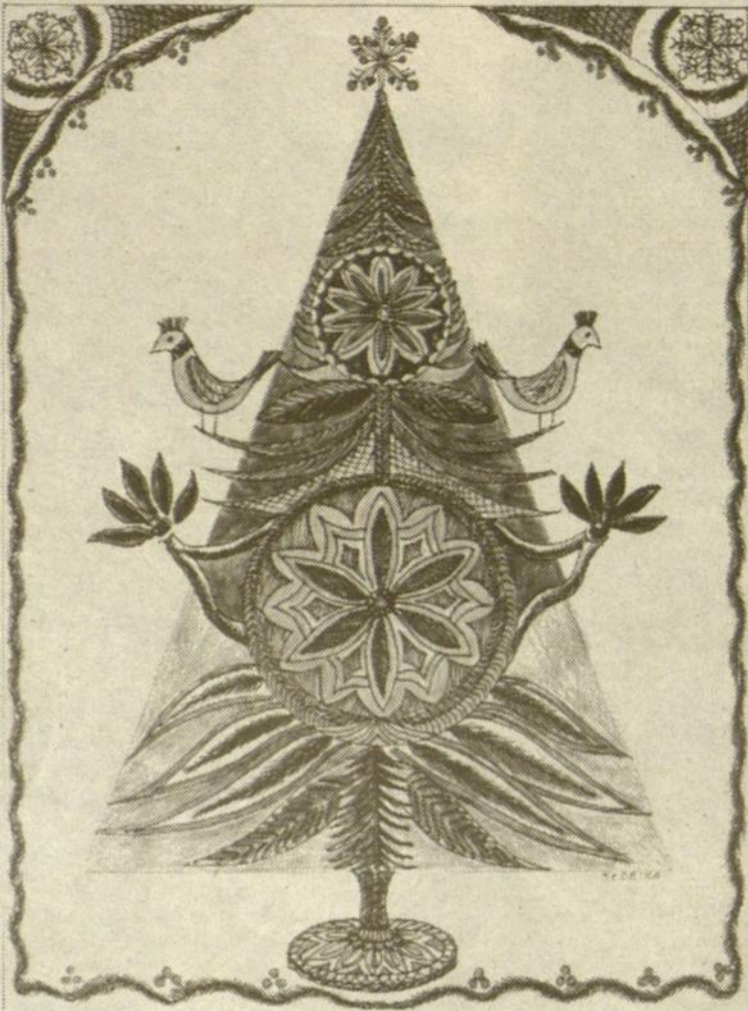
giesmę? Tą klausdamas, kažin kodėl turiu omenyje „Lietuvių kantičkinės giesmes“.

– Autentiškas – tai visų pirma tikras, o daugelis išivaizduoja, kad fanatiko tvarkingai užkonservuotas ir išlaikytas. Iš tikro tai yra gambiai, gražiai padarytas, ne tik išsaugotas. Tai ir yra svarbiausia sąlyga, kad ne kazi koks gandas, ne per lūpų lūpas ejsi zinia, o patikrinamas dalykas. Juk ir rašydamas eini į biblioteką, ir atsiverti tą tikrąjį Mažvydo tomą, o ne šimtą kartų perrašytą. Pirmapradis šaltinis tūkstantį kartų vertesnis. Taip pat yra su dainomis ir giesmėmis. Jeigu tik iš knygų paimtum ir čiupinėdamas galvotum, kad tai ir yra viskas. O šaltinis yra bažnytinės giesmės, grigališkasis choralas. Tą būtina studijuoti ir sužinoti. Ir tik tada matai, kaip giesmės atkeliavo į Lietuvą, kaip jos buvo išverstos per lotynų, lenkų kalbą. Taip susidaro autentiškumo samprata. Tiktai šitaip, kitaip neįmanoma. Būtina paklausti geriausių kaimo dainininkų, atrinkti, kieno gražiausiai pagiedota. Žodžiai, viskas aišku, iš kantičkų. Čia tik apie melodiją turime kalbėti. Todėl svarbu išklausti ir kompozitorių giesmes, Mozart ar Verdi. Pagaliau patikrinti, kaip tas patias giesmes atlieka kitos tautos. Pagal tradiciją mes giedame daugiabalsiškai. Lenkijoje giedama vienu balsu. Italijoje vėlgi daugiabalsiškai, ypač

Sardinijos ar Korsikos salose. Balkanuose vėl yra labai savitos tradicijos. Ypatingai gieda kroatų. Suzinai, kad bažnytinės giesmės ne vienų mūsų, kad ir kitur galima rasti pamokančių dalykų.

– Apie harmonizaciją ir kitokius padirbinius. Kaip jūs juos vertinate?

– Tai nėra padirbiniai. Yra kaimo žmonės, kurių dabar dvidešimt procentų, ir yra miesto žmonės, kurių apie aštuoniasdešimt procentų. Tiems tikriems, trečios ar ketvirtos kartos miestiečiams, kaimo kultūra jau yra svetima. Ir juo daugiau miestiečių, tuo daugiau jiems reikia, kad dainos būtų pervilkotos kitokiu rūbu. Jiems nebetinka pirminis dainavimas, kitaip traukdavo už stalo susėdę kaimiečiai. Mat jie yra lanke mokyklų, bažnyčių chorus, yra šiek tiek ragavę muzikinio išsilavinimo, todėl nenori būti kaimiečiais. Tuomet atsiranda žmonės, kurie jiems pateikia geidžiamą produktą. Yra paklausa, yra pasiūla. Tas procesas visada buvo ir bus. Tasai kompozitorius yra tarpininkas tarp kaimiečio ir miestiečio. Miestiečiui jis pateikia atseit kaimišką produktą. Na, palyginimui, tai yra kaip ką tik pamelžtas, šviežias, dar šiltas pienas – ir jau pasterizuotas, gražiai įpakotas iš parduotuvės. Harmonizacija yra įpakavimas. Tas įpakavimas su



PRANAS VISVYDAS

SUGRĮŽIMAS

Sutemus ateisiu, ir tu pamatysi,
kaip veikia suskyla įšalo ledas.
Priglaudęs veidą, naujieną ištersiu:
Betliejuje Jėzus — tebūna Kalėdos!

Kitaip nei anksčiau atrodys baldai,
kitoniškai žvelgs fotografijų akys,
eglaitė skirtingai pasieny puikuosis.
Tik tu ta pati, daug ko neišsakius

kalbėsi jautriai: sugrįžta Kalėdos
po Ritos, Katrinos baisių uraganų,
Darfuro, Irako, žūčių Himalajuos
sugrįžta paguodą skelbiantis amas.

Ir mums dingosis: Tvėrėjas gi žino,
kas vyksta saulėtojo gyvybės Planetoj.
Ne kūdikiui skirta žinoti, Marijai —
Užgimusį sergėt, varguolių gailėtis.

Sutemus ateisiu į laukiantį būstą
pajusti, kaip siela sielai paklūsta,
kaip veikia sutirpsta įšalo ledas.
Betliejuje Jėzus — tebūna Kalėdos.

EVALDAS VYČINAS

Atkelta iš 5 psl.

kiekviena epocha keičiasi. Aš į tai žiūriu labai paprastai. Sakykim, ir Čiurlionis, ir Šimkus, ir Sasnauskas harmonizavo liaudies dainas bažnyčių chorams. Tas pats ir su alumi. Visi aukštaičiai žino, kas yra naminis alus. Visiškai kitom mielėm padarytas, greitas procesas, su visais tirščiais ir vitaminais. O gamyklinis išpilstytas į butelius, nukoštas, visiškas vandeniukas. Ar čia tas pats produktas? Lygiai taip pat ir su daina. Miestiečiui nereikia tiršto dainavimo. Jiems nereikia liūdnu dainų. Tokių dainų, kuriose žmogus varge gimsta ir varge miršta, jiems nereikia. Kam jas dainuoti, kam klausytis ir dar per televiziją leisti? Girdi, ir taip depresijos labai daug. O kad tai yra filosofija, kone induizmas, jiems tatau nieko nebyloja. Geriau džiazas, popsas, rokas, estrada. Tai atseit žmogų prablaško.

– Ką manote apie autentiškų dainų modernizavimą, įvairiausias interpretacijas, sakykim, junginius su kitais žanrais, pritariant neanalogiškais instrumentais?

– Ką pasakytumėte apie tai? Pasaulio muzikoje tik labai maža dalis tėra autentiškos muzikos. O visa kita bandoma pateikti kaip dabartinį

produktą, kaip įvairių junginių muziką. Visų pirma tai yra susiję su tuo, kad vyksta didžiulės migracijos. Sakykim, Lotynų Amerika susideda iš trijų visuomenių: užkariautojai ispanai, portugalai, indėnai ir atvežti negrai. Trys ryškios, niekaip nesusieinančios dalys. Kadangi maišosi žmonės, tai gimsta ir tam tikri muzikos mišiniai. Tačiau kai tai daroma specialiai... Kada lietuvis ima afrikietiškus būgnus. Nei jis žmonos negrės turi, nei ką nors supranta apie Afriką. Kam jis tą daro? Ar blogesni lietuviški būgnai? Man tai labai keista. Tas noras savo lietuvišką dainą pateikti kuo mandriau yra paprasčiausiai juokingas.

– Ką pasakytumėte apie tai, kas įvardijama postfolku, neofolku, folkroku?

– Tai yra tie patys junginiai. Neva dabar kultūroje vyraujanti srovė yra postmodernizmas, tad iš to latviai sukūrė ir naujadarą postfolkas. Tai yra kultūrologiniai terminai, ne vien apie muziką, bet susiję su filosofija ir gyvenimo būdu. Aišku, folkrokas ar etnofolkas yra siauresnės prasmės. Folkrokas – tai rokas su folkloru, o ne folkloras su roku. Rokas su folkloru kaip su pipiriukais. Etnofolkas vėlgi gali būti estrada su folkloru. Sakykim, V. Povilio-

nienė su P. Vyšniausku – tai yra džiazas su folkloru, bet ne folkloras su džiazu. Visa tai yra noras praplėsti žanrų galimybes. Aš niekaip kitaip neįvardyčiau, tik kaip krizinius dalykus. Džiazas priėjo liepto galą, rokas priėjo liepto galą, popsas priėjo liepto galą. Ir atsinaujinimo kaip visada ieško folklore. Nes folkloras yra visus maitinantis šaltinis. Apmaudoka, kad patys folkloristai per lengvai pasiduoda, eidami su rokeriais ar džiazmenais. Tegu jie patys nors pirštą pajudina: varto knygas, klauso įrašų. Ir tada išsikauptys iš krizės. Mane taip šimtus kartų bandė. Ne, sakau. Kodėl jūs iš manęs norite kniaukti pačius geriausius dalykus? Ką mes kartu lipdysim? Man nereikia, kad mane mokytų džiazas, aš galiu ir pats išmokyti. O jeigu jūs nemokat folkloro, tad ir mokykitės. Mano požiūris – jeigu reikia, tai galima bet kokią stilių įvaldyti. Toks buvo kompozitorius I. Stravinskis. Jis kaip feniksas, kaip chameleonas, kurdamas kiekvieną kūrinį – operą ar baletą – įvaldydavo vis naują stilių. Tai pavyzdys, ką daryti, jeigu nori išvengti kūrybinės krizės. Kad eitum toliau turi mokytis ir pažinti. Analizuoti, klausytis, gilintis, skaityti kur kas sunkiau negu ką pamėgdžioti ar paviršutiniškai per viską eiti ir viską su viskuo maišyti.

– Ar lygintinas lietuvių ir kitų tautų (latvių, estų, armėnų, gruzinų) folkloras? Ar tie patys gelminiai motyvai jungia dainos bendrystėn? Kas jus paperka kitų šalių folklore?

– Per svetimą folklorą kaip per veidrodį labai dažnai išvysti save. Įdomiausia, kad klausydamasis ir lygindamas pamatai, kokie jie ir kokie mes. Klausydamasis kalniečių (gruzinų, armėnų), aiškiai jauti, kad tai uždaru slėnių, kolektyviai gyvenantys žmonės. O ne vienkiemių, kaip lietuviai ar latviai. Jie mums yra veidrodis. Čia yra labai svarbus dalykas. Dėl to aš ir sakau: klausydamiesi įrašų, jūs pažįstat vieną ar kitą tautą, bet labiausiai jūs pažįstat save. Suprantat, kas esat patys, ko esat verti. Juk pats sunkiausias dalykas yra pažinti save. Kaip žmogų, kaip tautą.

– Kaip paprastam klausytojui atskirti profanaciją, surogatus, priimamus už gryną pinigą? Juk autentiška labai paprastai stublefuojama ir klausytojas patiki. Keli, regis, nekalti žingsniai – viskas virsta šlageriais.

– Niekaip. Klausytojui, neturinciam nuovokos, igūdžių – niekas nepadės. Tiktai jis pats gali. Kiekvienas klausytojas pats kaltas, kad yra įtraukiamas klausyti kokią nors profanaciją. Ir jeigu jam tai patinka, tai jo problema. Graikai ir suvokė, kad muzika yra vienas svarbiausių menų. Tai susiję su psichologija, su eti-

LEIDINIAI

Jis yra tapęs gyvu įrankiu

Kęstutis A. Trimakas

JONAS PAULIUS II: gyvenimas, idėjos, veikla



Kęstutis A. Trimakas. *Jonas Paulius II: gyvenimas, idėjos, veikla*. Gyvybės kultūros leidinys. Spaudai paruošė Marijonų talkininkų centro leidykla. Kaunas. 2005 m. 32 psl.

Šio trumpo leidinio turinyje – trys dalys: pirmoje – Karolio Wojtylos, būsimąjo popiežiaus, rušima-

sis didžiam Kristaus vietininko darbui (1920–1978 metai): jaunystės patirtis, išeitas mokslas, poezija ir teatras, raštai, žingsniai į kunigystę, tapimas vyskupu ir kardinolu, jo įtaka antrajam Vatikanų susirinkimui; antroje – jo popiežiavimo veikla (1978 – 2005 metai): pastoracinės kelionės, enciklikos, pastangos atnaujinti Bažnyčią iš vidaus bei siekti krikščionių vienybės, jo asmenybės paslaptis; trečioje, pavadintoje „Siekti, ko siekė Jonas Paulius II“, siūloma ne vien žavėti juo, bet tęsti jo darbą, persiimant jo viziją, Kristaus humanizmo ir ugdant gyvybės kultūrą.

Leidinio gale autorius daro šią išvadą: „Karolis Wojtyla nebuvo abstraktus mąstytojas. Mąstydamas jis lieté kojomis žemę. Jis svarstė tikrovę. Tačiau jo žvilgsnis apėmė ne vien žemiškąją tikrovę, bet ir tą, kuri apreiškta iš Aukščiausių (...). Iš čia jo Gailestingumo vizija, jo humanizmas, jo gyvybės kultūros veiklos planai – tie šviesos ženklai, įrodantys, kad jis yra tapęs gyvu įrankiu To, kuris žmonėms yra atnešęs neišsenkantis versmės gyvenimo. Sekdami jį ir mes galime priartėti prie To, kuris dovanuoja šviesą, galią, tikėjimą ir meilę – visa tai, kas ir mus į gyvenimą veda, o per mus,

kaip gyvus įrankius, gali vesti ir kitus“.

J. I.

Tėvų ir vaikų santykiai

Kęstutis A. Trimakas. *Motina ir Tėvas dukros ir sūnaus patirtyje*. Išleido Marijonų talkininkų centras. Kaunas, 2005. 80 puslapių. Kun. dr. Kęstutis A. Trimakas naujos knygos įvade rašo: „Lietuvoje mano sutelktame 850 jaunuolių pasakojimų rinkinyje apie jų patirtį įvairiose srityse radau keliasdešimt svarstančių apie savo santykius su tėvais. Šie 18–23 metų universiteto studentai gebėjo objektyviau, o kartais ir nuodugniau pasverti savo ryšius su tėvais. Rinkau jų pasakojimus keletą metų, rūšiauvau, lyginau, analizavau“.

Jaunuolių pasisakymai šioje knygoje surūšiuoti į skyrius pagal tėvų ir vaikų vaidmenį bei atitinkamas pasekmes jų santykiuose: „Rūpestingi ir nerūpestingi tėvai“, „Kai tėvai nesugyvena“, „Motina sūnaus gyvenime“, „Dukros ir motinos pokalbis“, „Motinos įtaka klystantiems dukrai“, „Dukra ir motina: konfliktai ir darna“, „Tėvo vaidmuo auklėjant vaikus“, „Sūnūs apie savo santykius su tėvu“, „Alkoholio užgožtas tėviškumas“, „Dukros apie gerą tėvą“, „Tėvas nenori dukros“, „Nesutarantiems tėvams išsiskyrus“, „Ko sūnui trūko tėvams išsiskyrus“, „Tėvų skyrybų smūgis dukrai“, „Sąmoningos religijos vaisiai jaunimui“ ir kt.

Pateikęs pasakojimus, autorius analizuoja tėvų ir jų vaikų santykius ir daro išvadas. Knygos gale – dvi galutinės išvados: pirmoji – apie jaunuolių kelią į savarankiškumą; antroji – apie religijos teigiamą įtaką jų brendimui:

„Dukros ir sūnūs pripažino, kad rūpestingų motinų ir tėvų įtaka jiems atnešdavo gerus vaisius. Priešingai, nerūpestingi ir ypač nesugebantys jų suprasti ar patys problemų turį gimdytojai nepadėjo savo vaikams pasiruošti gyvenimui ir neretai kenkė. Vis dėlto ir sunkumus

patirdami jaunuoliai dažnai rasdavo išeitį ir brėždavo nugalėdami kliūtis (...) buvo pastebėta teigiamą sąmoningos religijos įtaka: asmeniškai atsiliepę į Dievo tikrovę, susivieniję su Juo, jie rasdavo atsvarą negerovėms – apskritai bręsti, tapti savarankiškais ar net atsidėti kitų gerovei.“

Šio leidinio medžiaga yra paimita iš platesnės autoriaus studijos, pavadintos *Jaunimas apie tėvą ir motiną*, išleistos Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete 2003 metais.

J. I.

Kankinės šauksmas

Kęstutis A. Trimakas. *Šauksmas iš Sibiro: Adelė Dirsytė ir kalėjime sukurta maldaknygė*. Š. Amerikos ateitininkų tarybos leidinys. Kaunas 2005 m. 24 puslapiai.

Šiame trumpame leidinyje autorius apžvelgia Sibiro kankinės, kandidatės į palaimintąsias, mokytojos ir jaunimo auklėtojos Adelės Dirsytės gyvenimą bei veiklą Lietuvoje (1909–1947 m.) ir Sibire (1947–1955 m.). Tėvynėje jos žingsniai ją vedė nuo tėvų namų Šėtos valsčiuje, nuo pradinės mokyklos, Kėdainių gimnazijos į Vytauto Didžiojo universitetą Kaune, kur įgijo pedagogės diplomą, į plačią veiklą Lietuvoje kaip Lietuvių katalikų moterų draugijos reikalų vedėja, kaip mokytoja Vilniuje, kaip ateitininkiškojo jaunimo globėja ir ugdytoja sovietmetyje, už ką pagaliau 1946 metais ji buvo suimta, teisiama ir nubausta 10 metų sunkių darbų koncentracijos stovyklose Sibire. Jos kryžiaus kelias (grafiškai pavaizduotas Sibiro žemėlapiu) nuo Vilniaus iki mirties vietovės Chabarovske vedė ją pro Vorkutą, Pečiorą, Kotlosą, Kirovą, Vereščiąginą, Omską, Tomską iki pat Magadano Kolymoje, kur 1953 metais gimė jos maldaknygė *Marija, gelbėki mus*. Sibire ne vien ji dirbo

ir kentėjo, bet stiprino su ja kalėjusių lietuvių dvasią slapta ruošiamais literatūros vakarais, bendromis maldomis ir prasmingomis diskusijomis. Sovietų valdžios pareigūnai, suvokę, kad jos nepakeis, palaužę jos sveikatą, ją likvidavo 1956 metais.

Leidinio pratarmeje Kauno arkivysk. Sigitas Tamkevičius Adelę Dirsytę apibūdino kaip Apvaizdos pasiųstąją apaštalauti Sibire. Leidimo gale išspausdintos Sibiro maldaknygė savo kraštų tikintiesiems rekomenduojančių aštuonių kardinolų mintys, ištraukos iš jų įvadų maldaknygės

ka, su filosofija: taip yra lavinamas skonis.

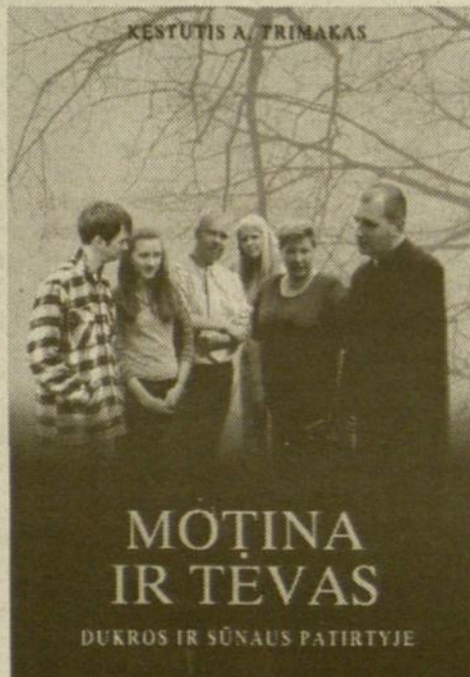
– Šokis, žinia, yra kūno kalba, tam tikra geometriška išraiška. Tačiau daina (turiu omeny pačią autentiškiausią, mūsų senolių arba nesumeluotą folklorą) juk daug daugiau mirkusi išmirkusi dvasios reikalų.

– Šokis yra bendruomenės, kolektyvo linksmumo ir bendrumo išraiška. Ne vien gestų kalba ar geometriniai piešiniai, bet visų pirma bendravimas. Vyrų su moterimis, bernų su mergomis – čia yra esmė. Dabar šokių klubai (jų užuomazga Vengrijoje) Vakarų kaimo šokių dvasią perkelia į miestą. Niekas nieko niekada geresnio ir negalėjo sugalvoti kaip šokio specifinis bendravimas.

Šokių vakarus itin moka rengti estai. Labai aukšta jų šokio kultūra ir ypatingas pajutimas. Jie tiesiog instinktyviai jaučia, kad nereikia šokio metu draikytis po visą salę, o susiklausius eiti ratu. Estams šokio kultūra yra įskiepyta tradiciškai: jeigu pradėjai šokti, netrukdyk kitam. O Lietuvoje tenkė prašyti: būkit geri, nesispardyk, nelakstyk po salę, kaip papuola. Kas yra buvęs Estijoje, puikiai žino, kad svarbiausia dalis po festivalio yra vakaronė. Visi žino, kad jinai bus, niekas nepabėga. Muzikantai ir grupės keičiasi iki vėlos nakties.

– Iš kur imasi daina? Kodėl žmogui užsinori dainuoti?

– Tiesiog net nežinia, kodėl ji ir imasi. Kartais visiškai nejučia ir nesąmoningai. Dažniausiai nesąmoningai. O paskui žmogų apima nuotaika. Ir norisi tokią dainą turėti ir turėti. O va apima kita nuotaika – norisi kitokios dainos. Taip žmogus ir susidėlioja: vienai nuotaiškai tinka ta, o kitai nuotaiškai kita. Šitaip susiformavo ir kalendorinės dainos. Baigė sunkius darbus – ir atidainuoja. O dabar kad ir koks sunkus darbas būtų, kebloka pritaikyti jam dainą. Kokie dabar mūsų darbai! Mes juk nebe žemdirbiai ir būtos dainos nebetinka. Nedainuosi šienapjūtės dainos, iškuopus butą ar suremontavus automobilį. Kad ir kažin kaip sunku buvo. O kai viskas pabaigta – nuvalioji. Nuvalioti reiškia įveikti. Dėl to ir priedainis valioj valioj! Juk visus darbus nuveikti padėdavo būtent daina. Dainoje kartodamas apie nuveiktą viena darbą gali pereiti prie kito. O darbams galo nėra. Dėl to nėra ir džiaugsmo. O po fizinio ar protinio darbo nėra geresnio atilsio ir kūnui, ir sielai kaip daina. Ne pasiklausyti, bet pačiam sudainuoti. Dėl to dainos niekada nesibaigs. Pabaigos tikrai nebus. ☘



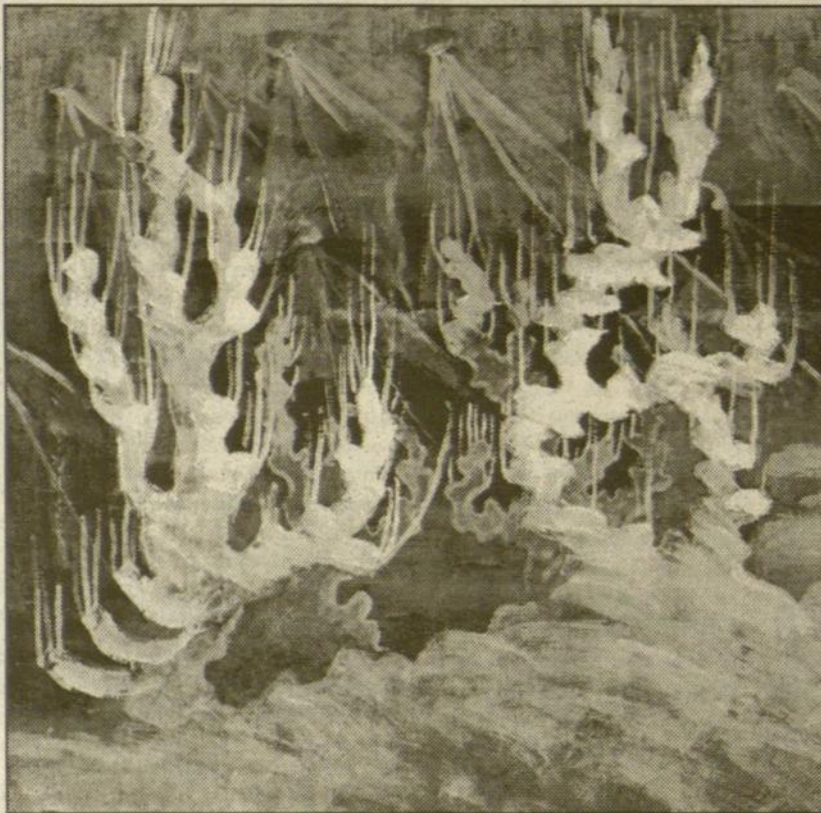
Disertacijos knyga — lyg ir stogelis ant kitų knygų

Vytautas Landsbergis, *Vienas menas* (M. K. Čiurlionio gimimo 130-osioms metinėms). Baltijos kopija, Vilnius, 2005. Minkštais viršeliais, 84 psl., kaina nepažymėta.

Šiame leidinyje randamas habilitacinio mokslinio darbo apie M. K. Čiurlionio kūrybą gynimas 1994 m. gegužės 12 d. Lietuvos Muzikos akademijoje. Pratarėje autorius rašo, kad artėjant Mikalojaus Konstantino Čiurlionio (M.K.Č.) 130-osioms metinėms ir baigdamas didžiausią savo gyvenimo redakcinį restauracinį darbą – M. K. Čiurlionio fortepijoninės kūrybos visumą, – mintimis grįždavo prie dešimties metų senumo asmeninio įvykio. Tai buvo habilituoto daktaro mokslinio darbo ir laipsnio gynimas. „Liko jo dokumentinė medžiaga, kurioje matau turėjęs ir minčių. Savitų reikšmingų dalykų apie Čiurlionį yra pasakę komisijos nariai ir atsiliepę asmenys. Nutariau sutelkti tai į vietą pluoštelį ir išleisti – gal jaunesni tyrinėtojai atras ten kokių impulsų tolimesniems mąstymams, naujiems darbams“ (psl. 5).

Šioje knygelėje spausdinama kas buvo raštu pateikta ir sakoma gynimo dieną susirinkusiems akademijos saleje. Habilitacinio darbo *M. K. Čiurlionis. Laikas ir turinys* pagrindą sudaro dvi mokslinės monografijos, per abi apimančios iš viso 717 puslapius. Tai *Čiurlionio dailė*, Vilnius, 1976 m. ir *Čiurlionio muzika*, 1986 m. Kiti tyrimai apvainikuoti kitomis keturiomis knygomis apie M. K. Čiurlionį (1965–1980), įvairūs straipsniai ir pranešimai, autoriaus redaguoti kūrinių rinkiniai.

Apibendrinančioje monografijoje *M. K. Čiurlionis. Laikas ir turinys*



M. K. Čiurlionis—Žiema

norėta parodyti visą M. K. Čiurlionio veiklą ir kūrybą. Čia autorius išvelgia iškiliasias idėjas ir vertybes, kūrybos tarpusavio ryšius ir istorinį bei tarptautinį foną. Duodamos penkios išvados:

1. M. K. Čiurlionio muzikos kūryba atspindi Europos kultūros laikotarpi, kuriame savitai laužomi ir sintezuojami įvairių epochų menų bruožai ir taisyklės.

2. Kūrybos estetikos pradai papildė ir praturtino kits kitą M. K. Č. muzikoje. Savo ruožtu, muzikos menas pirmiausia formavo jo estetiškas nuostatas, kurios vėliau reiškėsi vi-

sose kūrybos srityse.

3. M. K. Č. kūryba brėžė plačiausius laiko ir erdvės parametrus, vienu metu palytėdama gilią senovę, gyvenamąją dabartį ir ateitį.

4. Visas M. K. Č. kūrybos sritis (muziką, dailę, poeziją) sieja viena vizinės išvalgos dvasia.

5. Kūrybos kelias patvirtina M. K. Č. jautus ir tikejus, jog menas yra vienas.

Posėdžio stenogramos ištraukose randame eilę pasisakymų. Tarp jų buvo daug išvalgių ir įdomių mintių, tačiau šiame apžvalginiame rašinyje jų apipavidalinimo nebus. Posėdyje pats pirmasis kalbėjo Julius Juzeliūnas, Habilitacijos komiteto pirmininkas. Komitete viso buvo septyni asmenys. Pirmininkas pastebėjo, kad daugelis Vytauto Landsbergio knygų galėtų būti atskiri habilitaciniai darbai. Algirdas Ambrazas prisiminė dešimtis jau išspausdintų knygų ir 280 straipsnių „tiek lietuviškai, tiek rusų, lenkų, vokiečių kalbomis“ (psl. 12).

Savo habilitacinėje kalboje V. Landsbergis prisipažino, kad nors jam teko pristatyti savo paskutinę knygą tiesioginiam gynimui, ji yra labai susijusi su kitomis dviem knygomis apie Čiurlionio dailę ir muziką. „Paskutinė knyga – lyg ir stogelis ant jų... Mat, stogelis yra atsiradęs iš paties pastato... (stogelis) atsirado todėl, kad norėjosi kažkaip uždengti, užbaigti pastatą, apibendrinti darbą. Jis turbūt niekad negali būti pabaigtas, bet tam tikrą etapą norėjosi užbaigti ir apibendrinti“ (psl. 14).

Antanas Tyla už darbą *M. K. Čiurlionis. Laikas ir tikrovė* siūlė Vytautui Landsbergiui pripažinti humanitarinių mokslų srities muzikologijos krypties habilituoto daktaro laipsnį. Po to kalbėjęs Vytau-

tas Kubilius savo pastabas baigė šiais žodžiais: „Ir, žinoma, man tiesiog drovu, atrodo, nelabai ir patogu sakyti, kad šie darbai nusipelno habilituoto daktaro laipsnio – tai savaime aišku, ir tai buvo aišku jau prieš keletą metų“ (psl. 36). Jam pritarė Vaidas Matonis, Algirdas Gaižutis ir visi kiti komiteto nariai.

Pasisakė ir keletas kitų dalyvavusių disertacijos gynimo posėdyje. Vienas jų buvo Juozas Kojelis iš Los Angeles, California. „Čia mes girdejome apie profesoriaus Vytauto Landsbergio darbus... Mes išivijoje dar ilgai nežinojome apie profesoriaus V. Landsbergio raštus. Paskiau jo vardas drėbino mūsų širdis tais kritiškais mūsų istorijos momentais, kada Landsbergis pasirodydavo Amerikos televizijoje ir laikraščiuose, ir čia kaip tik yra Landsbergio didžioji istorinė misija, kad jis yra didesnis už savo raštus ir savo atliktus darbus“ (psl. 52).

Savo užbaigiamajame žodyje Vytautas Landsbergis, teigė, jog geri žmonės norėjo, kad jis turėtų habilituoto daktaro laipsnį. Jie skatino jį atlikti reikalingus veiksmus, procedūras. Negalėdamas visų išvardinti, jis apibendrinamas dėkojo visiems geros valios žmonėms, kurie vieni kitus paskatina, paremia.

Po trumpos pertraukos Julius Juzeliūnas prabilo: „Dabar reikia perskaityti tuos sakralinius žodžius, kurie turi juridinės galios.

„Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Mokslo laipsnių ir pedagoginių vardų sistemos bendrųjų nuostatų ir šios dienos gynimo balsavimo rezultatų pagrindu, už darbų kompleksą, apibendrinta monografija *M. K. Čiurlionis. Laikas ir turinys* Vytautui Landsbergiui suteikiamas humanitarinių mokslų (muzikologija) habilituoto daktaro mokslo laipsnis.“ 1994 m. gegužės 12 diena“ (psl. 58).

Leidinio pabaigoje duodama papildomoji gynimui teikta medžiaga, susidedanti iš knygų, straipsnių, parengtų leidinių, skaitytų pranešimų bei išspausdintų recenzijų. Paskutiniai aštuoniolika puslapių kruopščiai ir chronologiškai susumuoja Vytauto Landsbergio biografijos įvykius. Gaila, kad paskutinis pažymėtas įvykis yra datuotas 1993 metais. Tai suprantama, nes disertacijos gynimas įvyko 1994 metų pavasarį. Tačiau nebūtų buvęs joks „nusikaltimas“, jeigu biografiniai įvykiai būtų buvę pratęsti iki šio leidinio pasirodymo, kuris įvyko vienuolika metų po aprašomo disertacijos apgynimo.

Romualdas Kriaučiūnas

Kankinės šauksmas

Atkelta iš 7 psl.

vertimams įvairiomis kalbomis, rodo šią maldaknygę tapus turiningu dvasios lobynu ne vien lietuviams, bet ir kitoms tautoms pasaulyje.

J.I.

**Kauno
arkivysk. Sigitas
Tamkevičius
Adele Dirsyte
apibūdino kaip
Apvaizdos
pasiūstą
apaštalauti Sibire.**



ŠAUKSMAS IŠ SIBIRO
Adele Dirsyte ir kalėjime sukurta maldaknygė